

Openbare vergadering dd. 24 oktober 2017
Wet op Goedkeuring Suriname en Frankrijk

Deel 4

De heer **Tsang (NDP)**: Mevrouw de voorzitter! Artikel 10 zegt dat elk der partijen op elk moment de overeenkomst mag opzeggen. Er was enige discussie in de commissie over wanneer de opzegging een feit is. Het lid Bee gaf een aanzet. Ik wil concreet vragen: is de opzegging van kracht op het moment dat ze via diplomatieke kanalen kenbaar is gemaakt naar de tegenpartij? Of is ze na het kenbaar maken nog sprake van een onderhandeling over de opzegging tussen beide partijen, want dan kan het nog enige tijd duren voordat de overeenkomst is ontbonden. Ik wil graag via u duidelijkheid van de regering.

De heer **Waidoe (PL)**: Mevrouw de voorzitter! Als de voorgaande sprekers zou ik niet in herhaling willen treden. Wij hebben een aantal voordelen aangehoord, aantal nadelen aangehoord, de zorgpunten die dit verdrag allemaal teweeg zal brengen vooral voor onze burgers daar in ons grensdistrict. Mijn vraag concreet aan de regering is: Wat zal de regering doen om te kunnen garanderen dat onze burgers daar van ons grensdistrict Marowijne niet aan de grillen worden overgelaten van Frans-Guyana. We weten allemaal dat bij de operatie, vooral in de praktijk wanneer we de manschappen niet hebben, wanneer onze instituten zwak zijn, Frankrijk alles zou kunnen doen wat hij zou willen. Dat is mijn zeker ook zorgpunt. Een ander punt is dat ik concreet wil weten van de regering als wij na ratificatie dit verdrag of de overeenkomst zullen opzeggen, binnen hoeveel tijd we dat mogen verwachten. Wij hebben onze rol hier te vervullen om de overeenkomst te ratificeren, maar het opzeggen daarvan, ligt geheel aan de regering. Dus heel concreet aan de minister: In welk tijdsbestek mogen we dat verwachten?

De heer **Tarnadi (NDP)**: Mevrouw de voorzitter! Drie korte vragen via u aan de minister van Buitenlandse Zaken en ook één aan de minister van Justitie en Politie. In hoeverre kan deze wet gebracht worden in relatie tot het internationaal bekendstaande *hot pursuit*? Of hoe staat het met het feit als een Surinaamse agent ertoe overgaat op een Franse onderdaan te schieten of hem te mishandelen? Hoe wordt dit afgehandeld? Tot slot misschien een voorbarige vraag. Indien wij overgaan tot een nieuwe overeenkomst tot een brede samenwerking, kan de minister specifiek of concreet aangeven of er al een programma is hieromtrent?

De **Voorzitter**: Dat was de commissie van rapporteurs. Hebben we mensen buiten de commissie die nog het woord willen voeren? Goed.

De heer **Waterberg (BEP)**: Mevrouw de voorzitter! Ook van mijn kant een korte bijdrage aan het onderwerp dat nu ter sprake is, een overeenkomst tussen Republiek Frankrijk en Suriname op politieel gebied. Dat criminaliteit geen grenzen kent, geen etnische kleur, geen sociale status, want voor de criminelen hoe hoger je sociale status hoe gewilliger je bent als prooi, is bij ons allen bekend. Gisterochtend, om een voorbeeld te geven, ben ik zelf prooi geworden van een crimineel die toevallig op mij lijkt, maar dat heeft hem geen enkele gewetensprobleem gegeven om ervan door te gaan met mijn cellulair. De

gemeenschappelijke grens tussen Suriname en Frans-Guyana is één van onze drukste, zo niet onze drukste grenspost, waar er veel bedrijvigheid plaatsvindt. Jammer genoeg, waar er bedrijvigheid plaatsvindt, komen ook criminelen aan dansen. Voor deze criminelen maakt het niet uit als je Surinamer bent of Fransman, of als je wit, zwart, geel of bruin bent. Als ze de kans krijgen, slaan ze even hard toe. Het probleem dat er sprake kan zijn van onderbemensing, tenminste van de politiebemensing, van onze oostelijke grens, heeft één van de sprekers van door commissie van rapporteurs aangegeven. We weten dat door samen te werken en vooral met onze Franse burens, we ten minste een grotere, een hogere drempel kunnen plaatsen voor criminelen om over te gaan tot hun daden. Zolang ze weten dat er meer ogen naar hun kijken en dat er weinig uitwijkmogelijkheden zijn, denk ik dat het zeker kan bijdragen tot minimaliseren van criminaliteit aan onze oostelijke grens. Dus vandaar dat wij van de fractie van de BEP geen problemen hebben om dit verdrag goed te keuren met natuurlijk als vooruitzicht dat binnen korte tijd deze overeenkomst opgezegd wordt en vervangen wordt met een ruimere grensverdrag waarin ook zaken, zoals gezondheidszorg, onderwijs, toerisme, handel, gasarbeid, et cetera, worden meegenomen. Wij danken u.

Mevrouw **Nading (NDP)**: Mevrouw de voorzitter! Ik wil ook een korte bijdrage leveren. We juichen het toe dat de twee landen tot overeenstemming zijn gekomen om hun respectievelijke grens te bewaken om de criminaliteit te bestrijden. Wat ik heb verstaan, is dat de Franse militairen tot 2 kilometer in Suriname mensen mogen aanhouden. Wat zal dat betekenen voor de mensen die op de rivier varen? De voorzitter van de commissie heeft een belangrijk punt aangehaald. De goudverwerkingspontons meer bekend als scaliens. Nu al worden boten, die door de Fransen worden aangehouden aan land getrokken, met buitenboordmotor in tweeën gezaagd en in brand gestoken. Ze opereren nu tot aan de Lawa. De bewoners van dat gebied willen nu precies weten waar hun dorpen grenzen; of ze aan Suriname grenzen of aan Frans-Guyana. De Fransen brengen vernielingen aan boten, buitenboordmotoren, compressors, et cetera. Nu, nu, nu hebben ze vernielingen aangebracht aan een ponton van een jongeman door de Fransen. Ze vinden dat die ponton geplaatst is op hun grens. De de van dat gebied is nu aan de Lawa. Bij terugkeer gaat hij even kijken of die ponton werkelijk op de grens van de Fransen waren. Als dat niet het geval is, wie gaat die jongeman dan vergoeden? Ik sta niet achter vernielingen, maar wel achter boetes opleggen. Mijn vraag is, wat de situatie zal zijn, na ratificatie van deze wet?

De heer **Misiekaba (NDP)**, interrumperende: Mevrouw de voorzitter! Het kan niet anders. Lid Nading komt uit het gebied Sipaliwini. Dus als ik luister naar haar toon, kan ik haar alleen maar ondersteunen in haar vraag die zij stelt aan de regering en de regering zal daarop antwoorden, want zij komt natuurlijk op voor de mensen in eerste instantie voor dat gebied. Dus de regering zal daarop antwoorden. Maar het lid geeft aan dat Franse militaire mensen mogen arresteren, woorden van gelijke strekking, op ons grondgebied. Dat is niet zo en ik wil het lid verwijzen naar artikel 3 van dat verdrag.

De heer **Bee (AC)**, interrumperende: Mevrouw de voorzitter! Het lid heeft het gehad over de operatiemethode van de Fransen. We weten dat wanneer het gaat om goudponton en dergelijke, zolang het in Franse wateren plaatsvindt, steken zij alles in brand. Daarom heb ik tijdens mijn betoog gevraagd of we bekend zijn met de Franse operatiemethode, want dat moet duidelijk zijn. Het moment dat de Franse aankomen, wordt alles: goudvelden, goudkampen, pontons, gelijk zonder enige vorm van proces in brand gestoken. Ik weet niet of

het wettelijk gedekt is. Wij kennen dat niet. Wij kennen in beslag nemen en dan komt er een proces. Dus ik ben blij dat het lid dit punt heeft aangehaald en dat die discussie kan plaatsvinden, zodat het duidelijk is. Ik denk dat de meerderheid zeker die wet gaat aannemen, maar we moeten niet voor verrassingen komen te staan.

Mevrouw **Watamaleo (NDP)**, interrumperende: Mevrouw de voorzitter! Ik sta achter het lid Nading met betrekking tot wat zij naar voren heeft gebracht. Daarom heb ik ook in mijn betoog een beroep gedaan op de regering om informatie te geven aan de gemeenschap, vooral de gemeenschap daar in Marowijne, Tapanahoni, Lawagebied, wanneer zaken worden geratificeerd, die betrekking hebben op hun, want de mensen weten het niet. Ook van een aantal dingen bijvoorbeeld met betrekking tot de grens. Binnenkort wordt de lijn van de grens ook vastgesteld. Het zijn zaken die heel belangrijk zijn voor de gemeenschappen daar. Dus ik doe een beroep op de regering om de mensen door te geven, zodat de mensen weten waar ze aan toe zijn en niet voor verrassingen komen te staan.

De heer **Santokhi (VHP)**: Mevrouw de voorzitter! Vandaag heeft u na goed overleg met de fracties binnen het parlement op de agenda gebracht de behandeling van het wetsontwerp Politiesamenwerking tussen Suriname en Frankrijk op het grensgebied in Marowijne. We kunnen heel lang, heel breed, heel diepgaand deze overeenkomst bespreken, maar u heeft al uitgelegd dat de regering wat informatie heeft verschaft hoe het traject eruitziet. Er zijn een paar personen al aan het woord geweest vandaag, maar ook personen in het verleden die aan het woord zijn geweest en informatie hebben verschaft. Ik heb net de laatste spreker nog gehoord, maar ook heel wat vorige sprekers. Heel sterk wordt benadrukt informatie over het samenwerkingsverdrag. Ik heb de afgelopen tijd zoveel dingen gehoord over het verdrag, nog net weer in het parlement. Als op het niveau van leidinggevenden, op het niveau van verantwoordelijke personen er zoveel onduidelijke informatie zit, wat zult u dan van de bevolking verwachten? Wat zult u dan van de lokale gemeenschap verwachten? Dus ik zal proberen om informatie te geven. We praten over zoveel dingen, maar heel wat mensen weten niet wat die overeenkomst inhoudt en tegen welk kader de overeenkomst geplaatst zal moeten worden. Na 11 jaar behandelen van zo een overeenkomst, ze is in 2006 getekend, mis je dat kader. Nu is het beleid een ander beleid, nu is het kader een ander kader, maar toen ze getekend werd, was er een ander beleidskader met een andere visie. Ik ga dat aangeven. Als we inderdaad die informatie willen geven, laat die informatie correct zijn, simpele woorden, eerlijke informatie, oprechte informatie en waar er onduidelijkheid is, daar zijn we als regering, als parlement, als deskundige instituten in het land voor, daarvoor zijn we ook als Franse overheid om informatie te verschaffen. Ik zie dat de Franse ambassadeur ook aanwezig is in de zaal. Het mag niet zo zijn als we wetten maken, als we overeenkomsten tekenen, dat er daarin een stukje onduidelijkheid heerst. En waar er onduidelijkheid is, daar is het parlement om duidelijkheid in te brengen. Dat kunnen we doen op verschillende wijzen door in de bespreking, de goedkeuring, duidelijk de inzichten van het parlement te presenteren aan de regering als ze ratificeert, dat ze met de volgende zaken rekening zal moeten houden, dat als de regering het ratificeert – regering - we willen namelijk dat er nog uitvoeringsafspraken gemaakt worden. Regering als u ratificeert, wil ik dat er nog protocollen overeengekomen worden. Allemaal zaken waar deze overeenkomst ruimte voor biedt en genoeg ruimte. Als twee landen namelijk met elkaar willen samenwerken, twee grenslanden, dan is het gebruikelijk dat op basis van de grenslandenpositionering er een grenslandenpolitiek gevoerd wordt en dat er een grenslandenbeleid gemaakt wordt. En die 3 landen waar Suriname aan grenst, kan je niet met elkaar vergelijken. Zo simpel is het. Een

land dat aan het oosten grenst, is geen land. Het is een overzees gebied van een ander land, van een Europees land, met andere grenslanden inzicht en politiek wat in Europa gevoerd wordt en ook geëxerceerd wordt als *département d'outrive* Frans-Guyana, *la Guyane*, zoals zij dat noemen. Brazilië is een continent op zich in Zuid-Amerika met een heel andere grenslandenpolitiek, als u nagaat door hoeveel landen Brazilië in feite begrensd wordt. Suriname aan de westzijde, een Caricom-land, waar er een Caricom-verdrag is met betrekking tot grens-, personen-, goederenverkeer, dat er daarover verdragen zijn in Caricom-verband waarbij op basis van de filosofie dat een Caricom-*space* daar is, er afspraken gemaakt worden. Dus het is niet zo dat je 3 landen met elkaar gaat vergelijken, anders gaat u appels met peren vergelijken. Het zijn geen appels en peren.

De overeenkomst die daar op dit moment ligt, is in een bepaald kader voorbereid, ondertekend om met name de grensoverschrijdende criminaliteit gestructureerd aan te pakken, om het personenverkeer en goederenverkeer goed onder controle te brengen - een stukje regulering, maar ook ordening van het gehele grensgebied. Ik ben blij dat er personen zijn van Marowijne. Het is prachtig als je daar aan de zijde van Albina staat en je kijkt aan de overkant en je kijkt naar Albina. Weet je wat het verschil is, de ordening aan de andere kant en geen ordening aan deze kant. De vraag is: waarom kan het niet? Waarom kan de ordening die je daar ziet, niet aan deze kant? De vraag is: wat is allemaal nodig om die ordening aan deze kant te brengen? Natuurlijk met nationaal beleid kan je die ordening brengen aan deze kant, met veiligheidsinstituten, onderwijsinstituten, gezondheidsinstituten, bestuurlijke instituten, werkgelegenheid, hoor ik aan de andere kant, maar ook omdat het een grensgebied is, goede samenwerking en goed nabuurschap. Als u niet op goede voet staat met uw burens zult u nooit tot een goede overeenkomst komen, omdat de basis die nodig is voor goed nabuurschap, vertrouwen, er niet is. Dus je gaat pas komen tot zo een overeenkomst als er inderdaad sprake is van *good confidence*, goed vertrouwen, goed nabuurschap, goede samenwerking. Deze overeenkomst is voorbereid op ambtelijk niveau met veiligheidsinstituten, waarbij alle veiligheidsinstituten betrokken zijn. De adviezen liggen er. Ze is goed besproken in de Raad van Ministers. Daar zijn er inzichten uitgewisseld, is getekend met machtiging van de president, is positief geadviseerd door de Staatsraad en uiteindelijk vindt ze haar weg naar het parlement. De laatste keer heb ik met wijlen fractieleider de heer Rodgers over deze overeenkomst nog een gesprek gehad, waarbij hij duidelijk aangegeven had dat hij aangewezen was om dit wetsontwerp verder te bespreken wat de inzichten waren. Ik kan mij nog heugen dat hij gezegd heeft dat hij hiervoor verder draagvlak zal zoeken in het parlement en buiten het parlement. Dat waren de laatste afspraken die ik mij kan heugen over deze overeenkomst. Maar ook daarna na het aantreden van de nieuwe regering zijn de gesprekken doorgegaan, is er ook inzicht bij mij ingewonnen door verschillende instituten, door regeringsautoriteiten. Ik heb ook een goed gesprek gehad met de Franse ambassade, de vorige ambassadeurs, deze ambassadeurs en waarbij eenieder te kennen heeft gegeven van luister, die overeenkomst is daar en die overeenkomst moet uitgevoerd worden. De vraag is: welke zijn de obstakels, welke zijn de pijnpunten? Als land moeten wij ernaar kijken om oplossingen te zoeken. Ik heb alle instituten, alle personen met wie ik gesproken heb, verwezen naar artikel 9 van de overeenkomst en ik kom straks terug op artikel 9, want artikel 9 van de overeenkomst is niet zomaar opgenomen. Dat artikel biedt ruimte aan staten om toch nog enige vorm van reservering te plegen als een staat niet zo ver zou zijn. Na 11 jaar behandelen we..., maar de praktijk heeft niet gewacht. De praktijk heeft niet geacht op die twee regeringen. Een regering heeft het geratificeerd, de andere regering *pending*, discussie nog, maar de praktijk heeft niet gewacht. De praktijk is al bezig samen te werken daar op basis van verschillende overleg, op basis van verschillende informele afspraken, omdat de praktijk ons leert dat je de situatie niet kan overlaten op deze wijze. Je moet verantwoordelijkheden nemen als overheid, als grensorganen, om toch een stukje

veiligheid daar te garanderen voor de samenleving en je ziet dat men werkt. Maar die samenwerking die praktisch is ingericht, zeer pragmatisch, heeft geen juridisch kader, maar heeft wel de geest van dit verdrag, namelijk hoe men moet samenwerken op basis van goed nabuurschap.

Het is goed om deze overeenkomst te plaatsen tegen een bredere samenwerkingsgedachte, een breder samenwerkingskader, wat wij als land hebben, als land hadden, en dat is namelijk dat wij heel intensief zijn gaan samenwerken. Het is niet alleen een intensieve samenwerking geweest tussen Suriname en Frankrijk en wij hadden één missie, namelijk Suriname in alle opzichten veilig maken. Suriname dat in alle internationale rapporten, die rapporten zijn gelukkig nog allemaal te vinden, genoemd werd als een land met een structurele doorvoer van drugs en andere vormen van criminaliteit. Dat zorgde voor een negatieve impact en negatief imago. Wij hadden ons voorgehouden om van die imago af te komen. We hebben inderdaad niet alleen met Frankrijk verschillende overeenkomsten getekend en samenwerkingsafspraken gemaakt, al die gebieden ga ik straks noemen, maar ook met Brazilië hebben we samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van immigratie, uitlevering, rechtshulp. andere overeenkomsten die nog niet geketend zijn voor wat betreft samenwerking met Sipam, het elektronisch systeem vanuit ook moderne technologie, radarsystemen. Die dingen zijn ook besproken, maar er is nooit een overeenkomst getekend daaromtrent. Met Guyana heb ik ook grensovereenkomst getekend, met minister Rohee van Home Affairs. Die overeenkomst ligt er met betrekking tot personen, goederenverkeer, controle op illegaliteit, aanpak van illegaliteit, aanpak van grensoverschrijdend criminaliteit, en als Suriname daar vaart op de Corantijnrivier, dat iemand ook mee mag varen als *observer* op ons grondgebied. Caricom, wat andere landen noemen Shiprider's Agreement en landen onder druk zijn geplaatst om die Shiprider's Agreement te tekenen. Wij hebben geen Shiprider's Agreement getekend met de Verenigde Staten van Amerika. We hebben Maritime-Agreement getekend, omdat de positionering van Suriname een andere is dan die eilanden en wij zijn geen eiland. Dus wij hebben andere overeenkomst, maar die overeenkomst is er, waarbij er gesproken wordt over gezamenlijke patrouille, *hot pursuit*. Dus ook dat is getekend. Met Nederland zijn overeenkomsten getekend. Met Engeland zijn er afspraken gemaakt. Met België zijn er afspraken gemaakt. We hadden één principe en ik heb een internationale conferentie gehouden. En hier zat toen ex-president Jules Wijdensbosch, die nog gezegd had dat hij in zijn regeerperiode getracht had die conferentie te organiseren. Het was hem niet gelukt, maar hij was blij dat die conferentie wel georganiseerd was. En wie waren die landen die uitgenodigd waren voor die conferentie? Geen willekeurige landen voor een conferentieshow, maar landen die invloed hadden op die veiligheid in Suriname, of het nou een bronland was of nou een bestemmingsland, maar landen die invloed hadden op de veiligheid in Suriname. Of het nou doorvoer was van drugs of doorvoer was van wapens of het nou mensenhandel was of het nou milieu was, *whatever*; die landen zijn uitgenodigd met Interpol. We hebben die vergadering hier gehouden. Die *declaration* is gekomen, de *declaration* van Paramaribo en we zijn daaraan uitvoering gaan geven door afspraken te maken. Met Columbia hebben we afspraken gemaakt. En dan moet u goed nagaan als we praten over deze tijdsperiode en zien wat er gebeurt op het gebied van internationale samenwerking. De komst van de drugsbestrijdingsdienst in Suriname, DEA. De komst van de federale politie van Brazilië hier op de ambassade als politiemissie. De komst van de Franse politie hier op de Franse ambassade voor samenwerking. De komst van de Nederlandse politie hier op de ambassade voor samenwerking. En dat is die samenwerking en we hebben haar aangepakt. In Caricom-verband zijn er instituten in het leven geroepen, veiligheidsafspraken gemaakt, impacts, *security-agreements* voor Caricom, personenverkeer, goederenverkeer. Al deze zaken zijn vastgelegd. En terecht, als de intelligence report van de economist en de World Bank in hun rapport opnemen in 2008 of 2009 dat Suriname

inderdaad gekwalificeerd kan worden als het veiligste land, dan zijn er inderdaad heel wat maatregelen getroffen. En dat is wat wij moeten doen: de samenleving veiligheid bieden, de samenleving beschermen, de verschillende vormen van de grensoverschrijdende criminaliteit aanpakken. En daarvoor moeten wij inderdaad verschillende instrumenten in *place* brengen. Mevrouw Mathoera noemde het, daarvoor moet je inderdaad instituten in *place* brengen. Daarvoor moet je personen trainen. Die capaciteit moet er zijn in alle opzichten om die samenwerking te kunnen garanderen. Met Frankrijk waren er verschillende afspraken gemaakt. Een van de afspraken is geweest namelijk de financieringsovereenkomst met betrekking tot institutionele versterking van de instituten hier. Met Frankrijk is overeengekomen politonele en justitionele samenwerking op basis van werkafspraken; op basis van regulieroverleg; op basis van stage, uitwisseling van personen; op basis van de veiligheidssamenwerking, die toen al plaatsvond. En ik noem een paar van de projecten, zodat uw weet in welke geest en tegen welke achtergrond deze overeenkomst geplaatst zal moeten worden. De projecten die allemaal geïnitieerd zijn voor een goede samenwerking tussen Suriname en Frankrijk met name op het gebied van rechtshandhaving, op het gebied van veiligheid, namelijk het installeren van communicatienetwerk aan de grenszijde, zodat politiediensten en de Franse autoriteiten of het nou gendarmerie is of een andere dienst dat met elkaar kunnen communiceren met moderne computers, dat ze foto's naar elkaar kunnen sturen, dat ze met elkaar kunnen communiceren op het gebied van strafbare feiten die daar gepleegd worden.

Het tweede is dat we direct hebben gezien dat er taalbarrière was aan beide kanten en het is heel moeilijk om samen te werken. We hebben direct taalcursussen geïntroduceerd, Franse taallessen aan deze kant, ook aan die kant, dat de Franse autoriteiten Sranan Tongo gingen leren, Nederlands gingen leren. Het andere project was een computerdatasysteem. Onze technische recherche heeft bijstand gehad van de Fransen om het hele systeem van Forensische Dienst, toen heette het Technische Opsporings- en Herkenningsdienst, te automatiseren. We hebben gehad het document om uit te wisselen, namelijk aan de hand van criminaliteitsanalyses hoe criminelen te werk gaan in beide landen met name hoe de criminele organisaties met elkaar samenwerken. Ook dat rapport is uitgebracht middels een project.

Met betrekking tot speurhondenunit, ook daar hebben we bijstand gekregen van de Franse zijde om de controle op uitvoer van drugs op onze luchthaven te versterken. Het Arrestatieteam is ook getraind door de zeer gespecialiseerde unit van Frankrijk. Door RAID van Frankrijk is onze arrestatieteam getraind. Money laundering training met bijstand van de Franse deskundigen. Airport security met Franse bijstand. Maar ook namelijk aanpak van corruptie. Daarin zijn politieambtenaren getraind. Transborder crime meetings zijn gehouden. Hoofden van verschillende diensten, uitwisselingsprogramma, wat heel frequent plaatsvond, douane-douane, politie-politie, militaire-politie - gendarmerie daarzo, leger-leger, de procureurgeneraal van Suriname die een ontmoeting had met de procureur generaal van Frans-Guyana, rechtelijke instituten die een ontmoeting hadden. Dat is allemaal ook geregeld en die ontmoetingen hebben ook allemaal plaatsgehad. En uiteraard douane, die werkt ook samen en uiteindelijk zal je al deze zaken gaan formaliseren in verdragen, in samenwerkingsovereenkomsten. Deze samenwerkingsovereenkomsten zijn ook voorbereid, namelijk rechtshulpverdrag, is nog niet goedgekeurd hier in het parlement, rechtsbijstand, rechtshulpverdrag, uitleveringsverdrag, verdrag met betrekking tot privacy, want als je informatie uitwisselt, moet je ook privacy beschermen. Dat is ook met bijstand van Frankrijk ontworpen. Dat is ook nog niet goedgekeurd in het parlement. En tal van andere afspraken op het gebied van volksgezondheid, milieu, die zijn ook gemaakt.

Kortom, uit deze informatie blijkt namelijk dat er een bredere samenwerking was naar verschillende samenwerkingsgebieden, allemaal met als doel om Suriname bij te staan en

tegelijkertijd het grensgebied Marowijne te ontwikkelen. Maar zulke samenwerkingsovereenkomsten, zulke samenwerkingsafspraken moeten niet gebonden zijn aan een regeerperiode. Ze moeten continuïteit hebben. Men moet doorgaan.

Ik ben blij dat wij dit vandaag behandelen, alleen wil ik vragen aan de regering - de fractieleider heeft wat informatie gegeven - laten wij geen fouten maken. De minister heeft een standpunt vertolkt door middel van een brief naar het parlement, maar ik blijf erbij, die overeenkomst is toen getekend toentertijd met schriftelijke machtiging van de president en de vraag is: Heeft de minister, niet alleen een goede afstemming gehad, ook die machtiging gehad? Is dit goed besproken in de Raad van ministers? Laat het niet zo zijn dat wij straks hier wetten gaan goedkeuren zonder dat wij alle bepalingen die daarvoor noodzakelijk zijn, in acht nemen. En ik verwijs met name naar artikel 101 van de Grondwet. Het gaat niet om hoe ons bestuurlijk systeem is ingericht en hoe de regering werkt en dat de president een bepaald beleid heeft en de vicepresident en ministers zijn uitvoerders. Daar gaat het niet om. Dat is jouw administratieve organisatie. Dat is jouw regeringsorganisatie en daarbinnen voer jij je regeerbeleid, maar ik heb het over constitutionele bepalingen, grondwettelijke bepalingen die we niet terzijde moeten schuiven en die niet gedelegeerd kunnen worden. Dat is in artikel 101 van de Grondwet, waarbij de president verantwoordelijk is voor de buitenlandse politiekvoering. En als iets anders aan inzicht komt, dan verlangen wij ook dat op grond van artikel 101 van de Grondwet de president het parlement informeert. Ik hoor straks van de regering hoe dat precies gegaan is, wat de inzichten van de president waren en waarom niet de president die brief naar het parlement heeft gestuurd, maar waarom de minister die brief gestuurd heeft naar het parlement en wat de consequentie is.

Ik zei al, voor wat betreft de overeenkomst is de tijd stil gaan zitten, maar de praktijk is doorgedaan. De praktijk is zelfs zo ver gegaan dat deze regering zelfs bij Frankrijk heeft aangeklopt om patrouilleboten, kustwachtboten aan te schaffen voor de controle in onze maritieme zone. En die duren boten, ik weet niet hoeveel miljoenen ze gekost hebben, die liggen daar. Boten die ingezet hadden kunnen worden voor gezamenlijke patrouille, waarbij je echt niet zou hoeven te vrezen voor die groot macht, maar je eigen boot, je eigen Surinaamse patrouille boot, zet je daar in. Fransman, kom aan boord Surinaamse vlag daar. Wij zouden groot macht daar demonstreren. Wat zou de trots van al die Surinamers daar zijn op het grensgebied: *ai, luku mi boto, luku mi fraga*. De boten liggen hier. Frankrijk heeft aangeboden trainingbijstandsprogramma, onderhoudsprogramma's. Worden die dingen nageleefd of ging het alleen om die koop?

Dus ik hoop dat die boten ingezet kunnen worden. Laten wij ook onze trots laten zien aan de Franse zijde daar. Laten wij ook laten zien dat *un abi a* capaciteit om te controleren, dat wij ook onze boten hebben.

Als wij als land vandaag hier staan, als parlement, om deze overeenkomst te bespreken dan moeten we ons laten leiden door een paar principes. En ik hoor sommige mensen opmerkingen maken over soevereiniteit. Natuurlijk moeten wij onze soevereiniteit beschermen. Natuurlijk is die bescherming van onze soevereiniteit geregeld. Maar wat is die soevereiniteit in een samenwerking, in een wereld, waar mondiaal inzichten veranderen, waar mondiaal territoirs veranderen, waar mondiaal er samengewerkt wordt? Dat is allemaal opgevangen met het beginsel van interdependentie, waarbij landen, organisaties, van elkaar afhankelijk worden om een groter doel te bereiken. Als jij het alleen doet, zal het onvoldoende effect hebben, maar als wij het samen gaan doen, gaat het beter effect hebben, gaat er hoger doel bereikt worden. En dat is wat nodig is bij de aanpak van de grensoverschrijdende veiligheid, de interstatelijke veiligheid, die mondiale veiligheid, dat er *shared responsibility* getoond zal moeten worden, gedeelde verantwoordelijkheid. Iedereen moet zijn eigen deel daarbinnen oppakken, binnen het rechtssysteem, binnen wet het recht... elkaars land.

Tweede is dat de *shared responsibility* geëxerceerd moet worden op basis van *collective efforts*, gemeenschappelijke inspanning. Die gemeenschappelijke inspanning kan je ook regelen met goede afspraken, met overeenkomsten, met verdragen en vooral in het grensgebied exerceer je dat met goed nabuurschap. En u kent nog het bekende gezegde: liever een goede buur dan een verre vriend. En dat zijn de principes, dat zijn de beginselen die ons moeten leiden om een goede samenwerking te hebben. En uiteraard, en ik hoor het ook hier in de zaal, dat mechanisme dat je daar zet daar moet je mee vertrouwd raken. En u kent het ander gezegde: onbekend maakt onbemind. *Efu yu sabi sa na a sani*, ga je argwanend zijn. Leg uit wat het is. Daarvoor moet je *confidence building* hebben. Daarvoor moet je goed gesprekken hebben: *confidence measure*, vertrouwen opbouwen, om die afspraken na te leven, om een goede samenwerking te hebben. En deze overeenkomst biedt uitvoeringsafspraken. Deze overeenkomst biedt ruimte voor het maken van samenwerkingsprotocollen. Deze overeenkomst biedt ruimte om nader afspraken met elkaar te maken. Ik kom straks op die inhoudelijke bepalingen, dan ga ik u wijzen waar het allemaal geregeld is, maar informatie is bijzonder belangrijk.

We gaan naar een integraliteit van de samenwerking. Dat is belangrijk, maar het is goed om ook aan te geven wat die integraliteit allemaal zal moeten inhouden. Ik geef alvast mee, als we gaan naar die integrale samenwerking, laten wij kijken naar die veiligheidssamenwerking, laten we kijken naar die politiesamenwerking, laten we kijken naar die douanesamenwerking, laten we kijken naar de samenwerking defensie-defensie, laten we kijken naar gezondheid-gezondheid, laten we kijken naar samenwerking op het gebied van uitlevering, laten we kijken naar samenwerking op het gebied van rechtshulp. We moeten rekening houden, namelijk dat in de afgelopen periode er enorm intensief is samengewerkt op verschillende gebieden. Laten we al die samenwerkingsgebieden identificeren en daarover goede afspraken maken en uiteraard ook dat gaan uitvoeren.

Ik zie namelijk een ontwerp. Ik weet niet precies wat we hiermee gaan doen. U heeft het in een systeem geplaatst, waarbij een artikel 1 lid 2 is bijgekomen en een memorie van toelichting in rood. Ik weet niet wat we precies daarmee gaan doen en welke wet dat gaat vervangen of is dat een nieuwe wet, omdat die eerste wet veel ruimer is. Dit heeft maar 2 artikelen. Maar ik lees op pagina 3, de wijziging wat voorgesteld werd: Het ligt namelijk in de bedoeling dat na goedkeuring en ratificatie van deze overeenkomst tussen Republiek Suriname en Republiek Frankrijk wederom een samenwerkingsovereenkomst tot stand wordt gebracht met betrekking tot veiligheidsaspecten tussen beide landen. Laten we hierover duidelijkheid krijgen. Laten we hierover een termijn krijgen. Laten we hiervan een traject krijgen.

Voorzitter, heel snel een paar inhoudelijke zaken met betrekking tot de overeenkomst, omdat ik het gevoel heb dat er heel wat dingen niet bekend zijn. Ik begin bij artikel 2. Bij artikel 1 heeft het geachte lid Misiekaba geantwoord op het lid Nading. Het is geen overeenkomst waar leger bij betrokken is. Deze overeenkomst is heel duidelijk opgenomen. Artikel 1 is bestemd voor opsporingsinstanties: Korps Politie Suriname, Rijkspolitie, Policia National en Gendarmerie. Dat zijn de opsporingsdiensten. Dus geen Defensie, die hierin uitgewerkt zou moeten zijn.

Artikel 2 zegt: Partijen zullen met eerbiediging van elk hunner respectieve soevereiniteit... Dus bij het exerceren van deze overeenkomst moeten partijen hun respectieve soevereiniteit in acht nemen. Dat staat hier. Dus die opmerking over die schending van soevereiniteit is niet waar. Dat is opgenomen in artikel 2, dat men elkaars soevereiniteit in acht moet nemen.

Artikel 3: als er gesurveilleerd wordt en dit moet u zich echt pragmatisch voorstellen. En ik heb het niet over die Franse boot. Ik heb het over die Surinaamse kustwacht, *den bigi boto san de drape*. De Surinaamse boot vaart daarzo voor controle en in die boot zijn er Surinaamse politiemannen en in die boot zijn er ook Franse politiemannen. Hoeveel,

aantallen, dat moet bij protocol geregeld worden. Er zijn 3 Surinaamse politiemannen en 3 Franse mannen daar. Dat moet je regelen allemaal. En als er gepatrouilleerd wordt en 1 persoon stapt uit, die Fransman stapt uit om aan zijn zijde, Maripasoela, controle uit te oefenen dan is het logisch op basis van goed nabuurschap dat die Surinaamse politiemann meeloopt als *observer*, staat erin. Hij mag niks doen, maar hij moet ook weten hoe Franse systemen werken. Hij moet ook weten hoe de Franse samenleving in elkaar zit. En op basis van goed nabuurschap, vertrouwen, eenheid in operatie, is het goed dat ene met gezag op basis van het soevereiniteits- en territoriaal beginsel zijn eigen opsporingsbevoegdheid behoudt en die andere meeloopt en meekijkt. En hoeveel aantallen, dat wordt allemaal met afspraken en protocollen geregeld. Bepaalde dingen zijn al hier geregeld in het verdrag. Dus dat verhaal van mensen komen op jou grondgebied om dit en dat te doen, is niet waar. Men is bezig onjuiste informatie te geven en angst aan te jagen bewust of onbewust. En dan kan iedereen bepaalde politieke motieven daarbij hebben, maar laat die politieke motieven achterwege als het gaat om veiligheid van het land, als het gaat om bescherming van de burgers, als het gaat om een stukje ontwikkeling brengen in het grensgebied, als het gaat om een stukje bevordering van toerisme, als het gaat om bevordering van economische activiteiten in het grensgebied, als het gaat in het kader van bevordering van handel tussen 2 gebieden, als het gaat inderdaad om te zorgen dat onderwijs daar goed plaatsvindt, dat er werkgelegenheid daar goed gecreëerd wordt, dat gezondheid daar is. *Kon meki u de eerlijk pikinso* en de juiste informatie verschaffen.

Artikel 4: De bevoegde diensten van elk der partijen, zoals omschreven in artikel 1, mogen een agent ter beschikking stellen van de andere partij voor een onbepaalde tijd. Dus ook in het kader van *confidence*. Je mag een agent ter beschikking stellen van de andere partij voor uitleg, voor vertrouwen. Deze agent wordt als waarnemer opgenomen in de bevoegde dienst van de andere partij. Hij mag geen operationele hulp verlenen, maar hij moet daar zitten als een surveillance gaat plaatsvinden, patrouille gaat plaatsvinden, dat hij meehelpt. Samen plannen. Samen voorbereiden. De ene kent het gebied aan de andere kant goed en de andere kent het gebied aan de andere kant goed. Deze agent die ter beschikking wordt gesteld, valt onder de bevoegdheid van de oorspronkelijke hiërarchie, maar zal de interne regels van de bevoegde dienst, waarin hij is opgenomen, naleven. Dat staat er hier. Hij gaat niet zijn eigen dingen komen doen. Hij moet die richtlijnen naleven van die andere.

Artikel 5: De leiding van de bevoegde diensten zullen, zoals omschreven in artikel 1, regelmatig en afhankelijk van de operationele behoeften binnen hun verantwoordelijkheden, vergaderen. Tijdens de vergadering zullen zij de balans opmaken van de samenwerking. Dus constante evaluatie, gemeenschappelijke hulpprogramma's voor situaties waarin samenwerking tussen hun eenheden aan weerszijden van de grens nodig is, samenstellen en bijwerken. Gezamenlijke programma's uitwerken.

Ik wil speciale aandacht vragen voor artikel 7. Van elk der partijen zullen de bevoegde instanties zoals wordt omschreven in artikel 1, derde punt, algemene en gespecialiseerde scholingsprogramma's uitwisselen en dat in verband met eventueel functionarissen en deskundigen van andere staat ontvangen. Dus scholing is opgenomen in het rechtssysteem van die andere. Scholing is opgenomen in de wetten van die andere. Dat is allemaal opgenomen. Dus ik weet niet wat het probleem is als men geschoold gaat worden. Zo ziet het Franse systeem uit. Zo ziet het Franse Wetboek van Strafvordering eruit. Zo ziet het Surinaamse Wetboek van Strafvordering eruit. Uw aanhouding is zo geregeld, onze aanhouding is zo geregeld. Dat is scholingsprogramma, trainingsprogramma, allemaal geregeld in dit verdrag.

Artikel 8: Van elk der partijen zullen de bevoegde diensten, zoals omschreven in artikel 1 eraan meewerken dat hun agenten die in aanmerking komen voor deelname aan een der operaties voorzien bij artikel 3, 4 en 5 taallessen van het desbetreffend land moeten volgen.

Taallessen, zodat er geen communicatieprobleem moet ontstaan. Dat is geregeld hier. Dus je kan goed communiceren of het nou Sranan Tongo is of Patua is of het nou Frans is of nou Nederlands is of Engels. Je kan met elkaar communiceren en als je dat niet hebt, die cursussen niet gevolgd hebt, dan neem je geen deel aan die operatie.

Ik ga afsluiten met artikel 9. Elk der partijen mag de samenwerking geheel of gedeeltelijk afwijzen of die verbinden aan bepaalde voorwaarden als zij van mening is dat het verzoek tot of de verwezenlijking van een operatie, de soevereiniteit, veiligheid, openbare orde, regels betreffende de organisatie of functionering van het rechterlijk gezag of andere essentiële belangen van de staat zou kunnen schaden of het nationaal recht zou kunnen beknotten. Dit is kapstokartikel. U kent mijn standpunt. Ik had oplossing hier gezocht. Ook aan de regeringsmensen, ook aan de ambassade had ik gevraagd. Zoek die oplossing hier en dan is er niks meer aan de hand, want als die opmerkingen die hier gemaakt worden, kan ik onderscheiden in 2 categorieën. Een is namelijk randzaken, dus randvoorwaarden waarover opmerkingen gemaakt worden en twee is namelijk die hoofdzaak. Dat is die 2 kilometer. Laten we dat ding zeggen zoals het is. Laten we niet om die hete brei daar rondlopen. Dat is hem. En als dat een probleem is, hier is die oplossing dat voorlopig dat niet uitgevoerd wordt, totdat alle organen, lokale gemeenschappen, traditioneel gezag, et cetera of totdat alle personen getraind zijn. Totdat alle agenten taallessen hebben gehad, elkaars cursussen hebben gevolgd, et cetera. Daar was die oplossing. Maar goed, u heeft samen met de regering gesprekken gevoerd. U wilt, wat ik begrepen heb, samen met de Fransen tot een bredere samenwerking komen, maar hiermee heb ik aangegeven dat er gewoon niks aan de hand is met het verdrag. Alle mogelijkheden zijn hier opgenomen. Voorzitter, als u toch gaat wijzigen; persoonlijk vind ik ook dat sommige detailzaken, misschien in protocollen geregeld gaat moeten worden, maar laten we een kapstokartikel opnemen, dat bij de uitvoering van dit verdrag nadere afspraken en/of protocollen en/of richtlijnen ontwikkeld zullen worden door instanties en personen aangewezen door de afzonderlijke staten voor de effectieve uitvoering hiervan. Dan heb je een kapstokartikel. Dus die politie die met de politie daar gaat samenwerken, daar komen die korpschefs bijeen om die protocollen te gaan uitwerken of de regering die daar aanwezig is, machtigt de minister van Justitie en Politie om protocollen te gaan ontwikkelen waarbinnen de samenwerking verder uitgevoerd zal worden of die douane maakt die protocollen of die procureur-generaal en die procureur-generaal geeft dan richtlijnen. Dus dat is een kapstokartikel, waar je dingen zou kunnen opvangen. Dus voorzitter, ik ben blij dat wij vandaag dit behandelen. De VHP-fractie staat achter dit verdrag en we zullen meewerken aan de goedkeuring, maar het gaat niet om één lid heeft het gemaakt... Ja, u gaat het goedkeuren, omdat u misschien de meerderheid heeft. Ik heb het een paar keren vanuit deze tafel, vanuit dit spraakgestoelte gezegd. Het gaat niet om wetten goedkeuren met numerieke meerderheid. Het gaat om goedkeuren van wetten op basis van breed politiek draagvlak. En als we dat politieke draagvlak kunnen creëren met goed overleg, met goede communicatie, *kon meki un do en* hier in het parlement. Ook buiten het parlement zal het traject... Jammer dat het niet doorgedaan is met wijlen de heer Rodgers. Maar dat is mijn bijdrage en laten we kijken naar alle opmerkingen die gemaakt worden in het parlement. Laten we kijken wat de inzichten zijn van de regering met betrekking tot de vragen die gesteld zijn, maar laten we meewerken in een groter belang van een samenwerking tussen Suriname en Frankrijk, twee goede burens. Ik me nog heugen met welke vreugde, met welke fanfare de Surinaamse regering de nieuwe ambassade van Suriname in Parijs ingeluid had. Nieuwe gateway, nieuwe kansen, nieuwe handelsbetrekkingen, nieuwe opportunity's, die daar vanuit de ambassade in Parijs zouden gaan ontstaan. Jammer, heel jammer, dat het ook daar misgegaan is met het gebouw van de Suriname ambassade in Parijs. We krijgen veel schade van imago. Hier een kans om ons schade enigszins te herstellen.

De heer **Misiekaba (NDP)**, interrumperende: Mevrouw de voorzitter! Om met het laatste te beginnen, laat me duidelijk mijn positie kenbaar maken, alhoewel ik ook van oordeel ben dat wij, misschien moet ik het noemen debacle van het Parijsgebouw moeten oplossen. Ik hoop dat wij het goed comptabel kunnen oplossen, maar die relatie tussen Suriname en Frankrijk is veel groter en veel breder dan het gebouw. Ik vraag toch wel dat we daarnaar kijken. Laten we dat van het gebouw oplossen, want elke keer komt het weer naar voren. Maar die relatie - is in dat hele betoog naar voren gekomen denk ik - is veel groter, veel breder dan dat. Ik begrijp de positie natuurlijk van collega Santokhi. Zijn handtekening prijkt onder het verdrag. Wij begrijpen dat en toch vraag ik hem om te proberen toch daarvan, als het kan, enige afstand te doen. Ik ben eens met de analyse van het lid. Ik heb ook wat daarover gezegd. Hij is diepgaander gegaan met de analyse over de grenslanden en met name de positie van Frans-Guyana. Ik ondersteun hem daarbij, omdat ik die ook heb aangehaald, Frans-Guyana *is not just a country*. Suriname grenst aan Europa door Frans-Guyana en dat geeft een andere politieke dynamiek en ik denk dat je rekening moet houden daarmee. Laten we zeggen, het lid heeft bijna aan het eind van zijn betoogd een voorstel gedaan ten aanzien van een kapstokartikel. Wat ik heb gehoord, kan ik me daarachter stellen. Ik wil het natuurlijk zien op papier. Ik vraag de regering om daarop in te gaan.

De heer **Brunswijk (ABOP)**, interrumperende: Mevrouw de voorzitter! Ik heb goed geluisterd naar de geachte spreker. In ieder geval zegt hij dat ook mensen van het gebied eigenlijk gehoord moeten worden in deze. Dat is ook mijn probleem. Ik heb ook heel breedvoerig gesproken met de president over deze aangelegenheid. Hij heeft me meer inzicht gegeven, maar gezien het korte tijdsbestek om ook met de mensen daar te praten, om ze uit te leggen dat er een andere situatie is, een andere zienswijze is over de overeenkomst.... Als er geen haast was om vandaag af te ronden, zouden we dit verschuiven, de mensen consulteren en dan zouden we ook graag hebben meegewerkt. Maar we moeten vandaag afronden, en we hebben die mensen, de kapiteins, vooral gezaghebbers, in het gebied langs de Marowijnerivier niet kunnen spreken. Het is een beetje moeilijk voor ons om goed te keuren, maar wij wijzen het ook niet af, want andere mensen gaan zeggen dat ABOP tegen ordening is. We hebben juist ordening nodig. Waar er veiligheid is, is er ontwikkeling. Als er geen veiligheid in een gebied is, is er geen ontwikkeling. Dat weten we. Dat beseffen we ook. Maar we hebben niet de ruimte gehad om met de mensen te praten. Dus wat hij heeft gezegd over die kapstokregeling, laten we kijken wat wij ook kunnen doen. In feite hoeven we niet alleen te zeggen van samenwerking 2 kilometer. Als er samenwerking komt met Frankrijk is het goed, maar laten we ook kijken naar andere grenzen. Precies wat hij zegt. In ieder geval, de tijd is te kort, maar ik heb wel andere inzichten gekregen over wat betreft dit verdrag.

De heer **Santokhi (VHP)**, vervolgende: Mevrouw de voorzitter! Ik denk dat het geachte lid Misiekaba mij niet zo goed heeft begrepen. Het is niet een sneer of wat dan ook wat ik wilde brengen. Het ging namelijk meer om dat de regering een bepaalde filosofie had met betrekking tot de samenwerking met Frankrijk en Europa. Denkt u dat de internationale samenleving kijkt voor wat betreft zaken die misgaan in Suriname naar een oppositie en een coalitie? Het is Suriname. Als er een klap komt op basis van een negatieve positionering over Suriname, heeft men geen klap gegeven aan die regering, of die oppositie, of die coalitie. Dat hele land krijgt een klap. En we merken het als we gaan reizen, waar er soms plotseling extra controle moet komen. Die ondernemers merken het nu als ze goederen willen exporteren, hoeveel controle er komt, hoeveel extra kosten erbij komen. Iedereen wordt het slachtoffer. Ik

gaf alleen aan dat het jammer is dat het gebeurd is en ik ondersteun... Laat dat ding zo snel mogelijk aangepakt worden. De laatste informatie die wij hierover gehad hebben, is namelijk dat de regering het pand zou verkopen. Daarna hebben wij geen informatie meer gehad.

De **Voorzitter**: Als ik me niet vergis, is er recent nog informatie gestuurd over Parijs. Ik denk dat de minister daar even..., maar misschien kan de griffier dat even laten natrekken of die informatie al bij ons is.

De heer **Santokhi (VHP)**, vervolgende: Mevrouw de voorzitter! Dat had ik ook gevraagd in mijn spreekbeurt tijdens de begroting, dat als de regering gaat verkopen, dat ze eerst een inventarisatie maakt van wat ze daar heeft, wat ze gaat verkopen, want ze mag niet verrast worden na de verkoop, dat ze meer zal moeten betalen dan wat ze binnen gaat krijgen. Ik weet waarom ik dit zeg. Checkt u het goed na. Geachte lid Misiekaba, ik heb niet naar die handtekening...Ik heb geprobeerd juist om hier na 11 jaar..., want als je na 11 jaar zo een wetsontwerp hier bespreekt, *yu no e si a kader*. Het lijkt zo geïsoleerd. Bliksem *naki*, plotseling *wan* wet *doro dyaso*. Nee. Je moet teruggaan in de tijdgeest en ik heb geprobeerd jullie terug te brengen in die tijdgeest. Dat speelde toen en niet die handtekening. Nee, ik ben niet dat type, geachte fractieleider, *fu luku den* handtekening *en ala sortu sani*. Daarom heb ik bewust gezegd, ik heb gehandeld op basis van een machtiging van de president, de Raad van Ministers, waar alle politieke partijen zaten, goedgekeurd. *Staatsraad pe politieke partijen ben de*. Ook *NDP ben drape*. *Den man e* keur goed. Maar *anyhow*.

Voor de rest bedank ik voor die ondersteuning. Inderdaad, het is niet alleen Frans-Guyana. Ik kan u zeggen en laat mij dat even aandikken. Als wij in staat zijn dat grensgebied Marowijne en Saint-Laurent gebied daar zodanig te ontwikkelen, dat er daar voldoende veiligheid is, voldoende regulering is, dat er daar bedrijven gevestigd kunnen worden, dat er daar industrieën gevestigd kunnen worden op basis van goed vertrouwen, op basis van verdere afspraken met Frankrijk. *Ala den gruntu fu Sranan* met goed beleid, daar is onze gateway. Parijs, via Frans-Guyana. Toerisme uit Parijs, toerisme uit Frans-Guyana en andere Franse overzeese gebieden naar Suriname.

We hebben hier tijdens de behandeling van Casinowet zoveel gesproken over de negatieve dingen en die zullen er altijd zijn, alleen moeten we goede controle daarop loslaten. Maar een ander ding wat we zien, is namelijk toerisme. Heel wat Fransen komen hier, omdat er hier casino's zijn, maar anderen durven niet te komen, omdat *a san no* veilig *drape*, over de weg. Laten we inderdaad ook serieus praten over die brug die we altijd als een politieke stunt moeten aanhoren, in onderhandeling gaan met de Franse regering. Ik ben ook naar Parijs gegaan in 2014, bij de Afdeling Directoraat westelijk halfroond daar in Parijs. En wat ik daar hoor? Er is nog geen afstemming met de Franse regering geweest over een brug, maar wij horen in de media dat er een brug daar komt. Waar komt hij? Met wie is er gesproken? Welke afspraken zijn met de Franse regering gemaakt? U kent mijn stelling. Laten wij niet alleen goede dingen proberen te doen. Laten wij goede dingen goed doen. Zoals dat hoort, interstatelijk met inachtneming van elkaars soevereiniteit, want het is geen rivier daar met een streep daar in het midden die de grens bepaalt, Marowijne rivier. *So wan sani no e wroko*. Het heeft verschillende lijnen, verschillende criteria. Dat komt aan de orde aanstaande donderdag, heb ik begrepen bij de overtekening van de grensovereenkomst.

Dus onderschat u dat ding niet, dat we hier Frans-Guyana hebben als een overzees gebied van Frankrijk, groot land daar. Suriname heeft kansen. We hebben problemen met verbindingen. We hebben niet te veel vliegtuigen die hier komen. Daar is er een land, waar we goederen, alles wat we met vliegverkeer willen bereiken en beperkingen biedt, daar is er een kans voor

ons. Laten wij heel serieus naar kijken en laten wij ook met dezelfde serieusheid kijken naar dit verdrag en andere verdragen. Dat zijn allemaal instrumenten die wij nodig hebben voor een goede samenwerking.

Einde deel 4

Vervolg op deel 5